

Миодраг Новковић

Два есеја

КАКО ЈЕ ТАКО ВЕЛИКИ ХРАСТ ИЗНИКАО БАШ У ЕВРОПСКОЈ ПРОВИНЦИЈИ

(деда за бабу, миш за деду –
ишчупаше Европу!)

Управо у време када је расправа о једном храсту посађеном пре 600 година код Горњег Милановца и изградњи једног модерног аутопута који би требало да нас посади право у Европу, попримила жестоке и дисонантне тонове, када су се, с једне стране, уфронтиле присталице у народу дубоко усађеног веровања, да у дрво-запис никако не сме да се дира, а с друге стране, чуле се реске речи политичких званичника да је овде у питању заосталост, необавештеност и превазиђени дух паланке (!?) јавила се, управо из срца Европе, странка Зелених.

Та странка заузела се за очување природе и храста, полазећи од тога да и то дрво представља велику природну и Европску вредност! Шта ту да се каже?! Овде су се људи лепо договорили о траси којом треба да прође модеран аутопут којим се за тили час туже до Европе (предпостављамо и на време покуповали најскупље земљиште око

тресе), а сада је свему томе стао на пут један обичан храст! Народ се око њега вековима окупљао и гледао, а за најбоље народне представнике био је невидљив. Али, када смо прешли и преко толико већих и значајнијих ствари, зашто нам преко једног обичног дрвета не дају да пређемо! Запао им баш тај наш храст као балван у око! Па, ишчупаћемо га и решена ствар!...

Али, ето, испало је да се од тог једног дрвета, у ствари, није видела читава шума неких европских прописа и закона, да није било разумевања чак ни за нови дух Европе, дух оне Европе којој се кунемо да са њеног пута не скренемо! И баш да нас она – та Европа која стално нешто закера и условљава, сада опомиње да мењамо трасу и да само због једног храста скренемо са свог пута у Европу! И, како се баш на том храсту, као за пакост, нашао сада одједном и неки запис који су оставиле душе наших предака, дух неких прохујалих времена! Чак се дрво по томе и зове дрво-запис!

И кад је само пре стигао тај наш храст, онако незграпан, укопан и непокретан, да се свима јави и да све

разгласи?! Као да смо сасвим сметнули са ума да је ономад још стигла вест из далеке Канаде да и биљке имају свој интернет, да и биљке имају своју комуникациону мрежу путем које се прво размењују поруке, а затим стиже помоћ – вода и храна. Није тачно да, како су нас дарвиновски учили, свака биљка живи као јединка, да живи само за себе, настојећи да отме светлост, ваздух и воду својим суседима. У ствари, дрвеће измењује нежне поруке међу собом, и то преко једне врсте заједничке информативне подземне мреже, која се, уместо од бакарних или оптичких нити састоји од мекушних гљивица званих микориза. Те гљивице расту на влакнима корења, а онај наш храст има корење дубоко колико је и дрво високо – 40 метара! Конвенционална слика полази од Дарвиновог учења о борби за преживљавање, од учења према којем ће дрво које има бољи еволутивни успех, у ствари, на штету својих суседа, порастати више и брже.

Истраживање, међутим, које је почетком 21. века урадила Сјузан Симард из Министарства шума Британске Колумбије у Канади, показало је нову идеју о шуми. Та идеја базирана је више на кооперативној заједници, него ли на индивидуалном такмичењу. Уместо да гуше најмлађе дрвеће – зреле биљке помажу младима уступајући свом нејаком окружењу неопходан простор за живот. Тако се, по космичком закону опстанка, спречава да нека посебна врста дрвећа постане доминантна. На тај начин се постиже биодиверзитет, који је, у ствари, битан предуслов за одржавање сваког еко-система. Другим речима, наша Евро-

па, па и цела планета, морају да се схвате као јединствен информативни и комуникациони простор, као јединствено планетарно биће које мисли, осећа и живи целином свог постојања. Још је Платон у свом ТИМОТЕЈУ, у четвртом веку пре нове ере, говорио о души света, о томе да – консеквентно можемо утврдити да је овај свет заиста живо биће обдарено душом и интелигенцијом... јединствени видљиви живи ентитет који у себи садржи све друге ентитете, који су по својој природи сви међусобно повезани.

ДАН КАДА СЕ ВРАТИО ТЕСЛА

Још се, као врхунац тренутка у коме се Америка и свет, коначно и неопозиво, наизглед неочекивано, суочавају са истином о Николи Тесли, још се, дакле, нису ни осушила слова на страницама књиге од 600 страница Др Марк Џ. Сајфера *Чаробњак, животи и време Николе Тесле – биографија једног генија*, која је у нас објављена у издању издавачке куће Stylos, прошле, 2012 године, и у којој се Др Сајфер не либи да, између осталог, објави текст Хјуга Гернсбака који каже: „Ако имате на уму човека који је заиста долазио до изума – другим речима, стварно је откривао, а не само унапређивао оно што су други већ изумели, онда је Никола Тесла без сумње највећи светски изумитељ, не само тренутно, него у читавој историји.“ – још се дакле, нису осушили ови можда неодмерени хвалоспеви великану Тесли, а повратак Николе Тесле међу Американце ових дана зачињен је, како извештава стални дописник из Америке, Милан Мишић, промоцијом нове биографије Николе Тесле у Музеју америчке ис-

торије, књиге од 500 страница *Тесла, ироналазач електричног доба* аутора Бернара Карлсона, професора на Универзитету Вирџинија и експерта за улогу технологије и иноваторства у америчкој историји. Али, указује колега Мишић, нова Теслина биографија, према оценама критичара, требало би да демистификује Теслу, стављањем његове личности и дела у културни и технолошки контекст краја 19 и почетка 20 века. „Лако је славити Теслу и његову технолошку инвентивност упоређивати са оном Леонарда Да Винчија“, рекао је Др Карлсон, наглашавајући Теслин кључни допринос индустријској револуцији, али и упозоравајући на опасност да се на њега гледа као на неку врсту „Супермена“, што он није. „Желео сам да поставим равнотежу између слављења и критиковања Тесле“, објаснио је свој приступ аутор. Професор Карлсон, међутим, како истиче Мишић, објаснио је да се Тесла враћа међу Американце, пошто је неко време био неправедно протеран из историје, приписујући тај феномен хладноратовском контексту и чињеници да се Тесла, са својим српским пореклом, православном вером и ексцентричношћу, поготову после 1904. године, није уклапао у мит о искључиво америчкој генијалности која је модернизовала свет.

Није се Никола Тесла, морамо свему томе да додамо, уклапао ни у свет који материјалне вредности, новац и хедонизам, предпоставља духовним и моралним вредностима. Није живео као Супермен, али јесте окружен својим голубовима, живео као светац. Живео је у својој скромној собици у хотелу „Њујоркер“ као монах, није се

женио али је зато човечанству даровао још једну индустријску револуцију. Захваљујући високофреквентним струјама којима се посветио превео нас је Теслин гениј у доба бежичних комуникација, мобилних телефона, даљинског управљања апаратима, у доба нових технологија, компјутера и роботике. Зато су му у Сан Дијегу, као Арханђелу доспелом међу људе са неке друге планете Американци подигли цркву.

Зато данас, када је у медијима масовних комуникација, а посебно у филмској холивудској продукцији победила она школа драматургије која све филмске хероје на поједностављен и прагматичан начин разврстава искључиво на добре и на лоше момке, када се та драматургија руковођена искључиво профитом, захуктала, када та виртуелна и спектакуларна динамика узаврелих страсти која гледаоце привлачи у магичне сале биоскопа или их поставља пред милионско хипнотичко дејство малих екрана, када, дакле, та разорна и харангирајућа технологија управљања свешћу маса опредељује цео свет само на једну страну, дакле на страну позитивних јунака, на страну Супермена, онда је неминовно да се и цео долазећи талас филмова који се у самој Америци попут цунамија припрема о Тесли, определи за Теслу управо као за мит, као за једног новог виртуелног филмског супер хероја, као за Супермена, кога, међутим, ни најбујнија машта холивудских синеаста није била у стању да замисли. Узалудан је, дакле, напор који чини професор Карлсон, да се појам о Тесли демистификује и да се овај, по свему изузетни човек, врати међу обичне смртнике. Колико је то немогућа ми-

сија најбоље сведочи податак да је крајем априла 2013 године, сајт онлајн технолошке заједнице у Америци, организовао конкурс за избор „највећег гика свих времена“ („гик“ је иначе сленг за човека који је апсолутно по-

свећен некој технологији), а на том конкурс, гласовима читалаца, прво место је освојио баш Никола Тесла, и то у конкуренцији Алберта Ајнштајна, Чарлса Дарвина и Александра Грејема Бела.

